

WYROK TRYBUNAŁU (pięta izba)

z dnia 3 września 2015 r. (*)

Odesłanie prejudycjalne – Pomoc państwa – Obliczenie odsetek w związku z odzyskaniem pomocy niezgodnej ze wspólnym rynkiem – Odsetki proste lub odsetki skądane – Przepisy krajowe odsyłające, dla celów obliczenia odsetek, do przepisów rozporządzenia (WE) nr 794/2004 – Decyzja o odzyskaniu doręczona przed wejściem w życie owego rozporządzenia

W sprawie C-89/14

mającej za przedmiot wnioszek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Corte suprema di cassazione (Włochy) postanowieniem z dnia 14 listopada 2013 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 21 lutego 2014 r., w postępowaniu:

A2A SpA

przeciwko

Agenzia delle Entrate,

TRYBUNAŁ (pięta izba),

w składzie: T. von Danwitz (sprawozdawca), prezes izby, C. Vajda, A. Rosas, E. Juhász i D. Šváby, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Wathelet,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu A2A SpA przez A. Sant’ Mari, G. Russa Corvacego, G. Pizzoni, G. Zoppiniego i E. Gambara, avvocati,
- w imieniu rządu włoskiego przez G. Palmieri, działając w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez G. De Bellisa, avvocato dello Stato,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez D. Grespana i B. Stromskiego, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 26 marca 2015 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 14 rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 traktatu WE (Dz.U. L 83, s. 1) oraz art. 9, 11 i 13 rozporządzenia

Komisji (WE) nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia nr 659/1999 (Dz.U. L 140, s. 1; sprostowanie Dz.U. 2004, L 286, s. 3).

2 Wniosek ów został przedstawiony w ramach sporu pomiędzy A2A SpA (zwaną dalej „A2A”) i Agenzia delle entrate (organem podatkowym) w przedmiocie odzyskania, wraz z odsetkami składanymi, pomocy państwa uznanej za niezgodną ze wspólnym rynkiem w decyzji Komisji 2003/193/WE z dnia 5 czerwca 2002 r. w sprawie pomocy państwa w formie zwolnień podatkowych i pożytek na preferencyjnych warunkach, przyznanych przez Włochy na rzecz przedsiębiorstw użyteczności publicznej z przewagą kapitału publicznego (Dz.U. 2003, L 77, s. 21).

Ramy prawne

Prawo Unii

Rozporządzenie nr 659/1999

3 Motyw 13 rozporządzenia nr 659/1999 ma następującą treść:

„W przypadkach pomocy przyznanej niezgodnie z prawem, która nie jest zgodna ze wspólnym rynkiem, skuteczna konkurencja powinna zostać przywrócona; w tym celu konieczne jest, by pomoc ta, włączając odsetki, została bezzwrotnie odzyskana; w szczególności jest, by windykacja [odzyskanie] takiej pomocy została przeprowadzona [została przeprowadzone] zgodnie z procedurami prawa krajowego; zastosowanie tych procedur nie powinno, przez uniemożliwienie bezzwrotnego i efektywnego wykonania decyzji Komisji, utrudniać przywrócenia skutecznej konkurencji; dla osiągnięcia tego celu państwa członkowskie powinny podjąć wszelkie konieczne środki zapewniające skuteczność decyzji Komisji”.

4 Artykuł 14 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Windykacja [odzyskanie] pomocy”, brzmi:

„1. W przypadku gdy podjęte zostały decyzje negatywne w sprawach pomocy przyznanej bezprawnie, Komisja podejmuje decyzję, że zainteresowane państwo członkowskie podejmie wszelkie konieczne środki w celu windykacji [odzyskania] pomocy od beneficjenta (zwaną dalej »decyzją o windykacji [odzyskaniu]«). „Komisja nie wymaga windykacji [odzyskania] pomocy, jeżeli byłoby to sprzeczne z ogólnymi zasadami prawa wspólnotowego”.

2. Pomoc podlegająca windykacji [odzyskaniu] na podstawie decyzji o windykacji [odzyskaniu] obejmuje odsetki naliczone według właściwej stopy ustalonej przez Komisję. Odsetki naliczane są od daty, w której niezgodna z prawem pomoc została udostępniona beneficjentowi do daty ich odzyskania.

3. Bez uszczerbku dla jakiegokolwiek orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich wydanego zgodnie z art. 185 [WE], windykacja [odzyskanie] zostaje przeprowadzona [przeprowadzone] bezzwrotnie i zgodnie z procedurami przewidzianymi w prawie krajowym zainteresowanego państwa członkowskiego, pod warunkiem że przewidują one bezzwrotne i skuteczne wykonanie decyzji Komisji. W tym celu oraz w wypadku postępowania przed sądami krajowymi, zainteresowane państwa członkowskie podejmują wszelkie konieczne kroki, jakie dostępne są w ich odpowiednich systemach prawnych, włącznie ze środkami tymczasowymi, bez uszczerbku dla prawa wspólnotowego”.

Komunikat Komisji w sprawie stóp procentowych stosowanych w przypadku odzyskania bezprawnie przyznanej pomocy

5 Komunikat Komisji w sprawie stóp procentowych stosowanych w przypadku odzyskania bezprawnie przyznanej pomocy opublikowany w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* w dniu 8 maja 2003 r. (Dz.U. C 110, s. 21) stanowi:

„[...]

W ramach procesu lojalnej współpracy pomiędzy Komisją a państwami członkowskimi przy wykonywaniu określonych decyzji w sprawie odzyskania powstaje jednak pytanie, czy odsetki powinny być proste, czy skądane [...]. Mając na uwadze cel odzyskania bezprawnych pomocy i jego wagi w systemie kontroli pomocy państwa przewidzianego w traktacie WE, Komisja uważa, że powinna ona niezwłocznie wyjaśnić swe stanowisko w tym względzie.

[...]

W praktyce rynkowej naliczenie odsetek prostych następuje zwykle, w przypadku gdy beneficjent środków nie skorzysta z kwoty odsetek przed upływem danego okresu, przykądowo wówczas, gdy odsetki są należne wyłącznie na koniec okresu. Odsetki skądane obliczane były zwykle, gdyby można było uznać, że w każdym roku (lub okresie) kwota odsetek została wypłacona beneficjentowi i powiększyła odpowiednio pierwotną kwotę kapitału. W takim przypadku beneficjent osiągałby zysk z odsetek od odsetek wypłaconych za każdy okres.

[...] Zatem pomimo różnych sytuacji wydaje się, że oddziaływanie pomocy niezgodnej z prawem polega na przekazywaniu beneficjentowi środków na warunkach podobnych do nieoprocentowanych pożyczek średniookresowych. Stosowanie odsetek skądanych wydaje się więc niezbędną dla zapewnienia pełnej przeciwwagi dla korzyści finansowych wynikających z takiej sytuacji.

Komisja pragnie zatem poinformować państwa członkowskie i zainteresowane strony, że we wszystkich decyzjach nakazujących odzyskanie bezprawnie przyznanej pomocy, które instytucja ta wyda w przyszłości, będzie ona stosować stopę referencyjną używaną do obliczania ekwiwalentu subwencji netto pomocy na cele regionalne według metody skądanej. Zgodnie z powszechną praktyką rynkową kapitalizacja następuje winna co roku. Podobnie Komisja oczekuje od państw członkowskich, iż przy wykonywaniu decyzji o odzyskaniu pomocy oczekujących na wykonanie zastosują one odsetki skądane, chyba że naruszałoby to ogólną zasadę prawa wspólnotowego” [tęmaczenie nieoficjalne].

Rozporządzenie nr 794/2004

6 Artykuły 9 i 11 rozporządzenia nr 794/2004, znajdujące się w jego rozdziale V, dotyczą stóp procentowych w odniesieniu do odzyskania pomocy niezgodnej z prawem.

7 Artykuł 9 owego rozporządzenia, zatytułowany „Sposób ustalania stopy procentowej”, stanowi:

„1. O ile decyzja szczególna nie stanowi inaczej, stopa procentowa zwrotu pomocy państwa udzielonej niezgodnie z art. 88 ust. 3 traktatu jest roczna stopa procentowa ustalona na każdy rok kalendarzowy.

Jest ona obliczana na podstawie średniej stóp pięcioletnich międzybankowych transakcji swap za wrzesień, październik i listopad roku poprzedniego, plus 75 punktów bazowych. W uzasadnionych

przypadkach Komisja może zwiększyć stopę oprocentowania o więcej niż 75 punktów bazowych w odniesieniu do jednego lub więcej państw członkowskich.

2. Jeżeli ostatnia dostępna średnia z trzech miesięcy dla pięcioletnich międzybankowych stóp swapowych, powiększona o 75 punktów bazowych, odbiega o więcej niż o 15% od obowiązującej stopy procentowej dla windykacji [odzyskania] pomocy państwa, Komisja dokonuje przeliczenia tej stopy.

Nowa stopa stosuje się od pierwszego dnia miesiąca następującego po ponownym jej wyliczeniu przez Komisję. Komisja powiadamia państwa członkowskie listownie o ponownym wyliczeniu stopy i dacie, od której się ją stosuje.

3. Stopa procentowa ustala się odrębnie dla każdego państwa członkowskiego lub wspólnie dla dwóch lub więcej państw członkowskich.

4. W przypadku braku wiarygodnych lub równoważnych danych i w wyjątkowych okolicznościach Komisja może, w ścisłej współpracy z zainteresowanym państwem członkowskim (lub państwami członkowskimi), ustalić stopę procentową zwrotu pomocy państwa dla jednego lub więcej państw członkowskich na podstawie innej metody i w oparciu o dostępne informacje”.

8 Artykuł 11 rozporządzenia nr 794/2004, zatytułowany „Sposób stosowania oprocentowania”, stanowi w ust. 2:

„Naliczane będą odsetki skądane do dnia odzyskania pomocy. Odsetki narosłe w poprzednim roku podlegają oprocentowaniu w każdym kolejnym roku”.

9 Artykuł 13 akapit pierwszy rozporządzenia nr 794/2004 przewiduje, że wchodzi ono w życie dwudziestego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*. W związku z tym, że rozporządzenie to zostało opublikowane w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* w dniu 30 kwietnia 2004 r., weszło ono w życie w dniu 20 maja 2004 r. Ponadto zgodnie z art. 13 akapit piąty rzeczono go rozporządzenia art. 11 stosuje się do każdej decyzji o odzyskaniu notyfikowanej po dniu wejścia w życie tego rozporządzenia.

Decyzja 2003/193

10 W dniu 5 czerwca 2002 r. Komisja przyjęła decyzję 2003/193, która została notyfikowana Republice Włoskiej w dniu 7 czerwca 2002 r. W art. 2 owej decyzji Komisja stwierdziła, że zwolnienie z podatku od osób prawnych przyznane przez Republikę Włoską na rzecz spółek akcyjnych z większościowym udziałem kapitału publicznego wskazane w owym artykule stanowi o pomocy państwa w rozumieniu art. 87 ust. 1 traktatu WE, która byłaby niezgodna z wspólnym rynkiem.

11 Zgodnie z art. 3 tej decyzji:

„Wóchoy podejmę wszelkie niezbędne kroki w celu odzyskania od beneficjenta pomocy opisanej w art. 2, która została mu przyznana bezprawnie.

Odzyskanie pomocy nastąpi bezzwłocznie zgodnie z procedurami prawa krajowego w zakresie, w jakim pozwalają one na skuteczne i natychmiastowe wykonanie decyzji.

Pomoc podlegająca odzyskaniu obejmuje odsetki naliczane od dnia oddania bezprawnie przyznanej pomocy do dyspozycji beneficjenta a do dnia jej faktycznego zwrotu. Odsetki te oblicza się na podstawie stopy referencyjnej stosowanej do obliczenia ekwiwalentu subwencji w

ramach pomocy na cele regionalne”.

Prawo włoskie

12 Artykuł 1283 kodeksu cywilnego stanowi:

„W braku odmiennych zwyczajów odsetki od wymagalnych odsetek mogą być liczone dopiero od dnia wytoczenia powództwa lub na podstawie porozumienia zawartego po nastąpieniu ich wymagalności, pod warunkiem że odsetki te są należne za okres co najmniej sześć miesięcy”.

13 Artykuł 24 decreto-legge n. 185 – Misure urgenti per il sostegno a famiglie, lavoro, occupazione e impresa e per ridisegnare in funzione anti-crisi il quadro strategico nazionale (dekretu z mocą ustawy nr 185 w sprawie pilnych środków celem wsparcia rodzin, pracy, zatrudnienia i przedsięwzięć oraz celem przeobrażenia krajowych ram strategicznych w działania anty kryzysowe) z dnia 29 listopada 2008 r., przekształconego w ustawę, ze zmianami, na mocy ustawy nr 2 z dnia 28 stycznia 2009 r. (zwanego dalej „dekretem nr 185/2008”), zatytułowany „Wykonanie decyzji europejskich dotyczących odzyskania pomocy niezgodnych z prawem”, przewiduje w ust. 4, co następuje:

„Odsetki, o których mowa w ust. 2, są ustalane na podstawie przepisów rozdziału V rozporządzenia [...] nr 794/2004 [...]”.

14 Artykuł 36 wskazanego dekretu określił datę jego wejścia w życie na dzień publikacji w *Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*. Owa publikacja nastąpiła w dniu 29 listopada 2008 r.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

15 A2A jest spółką powstałą w wyniku połączenia spółek ASM Brescia SpA i AEM SpA. Te ostatnie ze wskazanych spółek skorzystały z trzyletniego zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych udzielonego przez Republikę Włoską na rzecz spółek akcyjnych z większościowym udziałem kapitału publicznego. W decyzji 2003/193, doręczonej Republice Włoskiej w dniu 7 czerwca 2002 r., Komisja stwierdziła, że tego rodzaju zwolnienie stanowi pomoc państwa niezgodną ze wspólnym rynkiem.

16 W wyroku Komisja/Włochy (C-207/05, EU:C:2006:366, pkt 54) Trybunał orzekł, że nie podejmując w wyznaczonym terminie działań niezbędnych do odzyskania od beneficjentów pomocy uznanej za bezprawną i niezgodną ze wspólnym rynkiem w decyzji 2003/193, Republika Włoska uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyły na mocy tej decyzji.

17 Po wydaniu owego wyroku, celem usankcjonowania odzyskania omawianej pomocy, Republika Włoska przyjął kolejno art. 1 decreto-legge n. 10 – Disposizioni volte a dare attuazione ad obblighi comunitari ed internazionali (dekretu z mocą ustawy nr 10 w sprawie przepisów dotyczących wykonania obowiązków wspólnotowych i międzynarodowych) z dnia 15 lutego 2007 r., przekształconego w ustawę, ze zmianami, na mocy ustawy nr 46 z dnia 6 kwietnia 2007 r. (zwanego dalej „dekretom nr 10/2007”), zatytułowany „Wykonanie wyroku wydanego przez Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich w dniu 1 czerwca 2006 r. w sprawie C-207/05. Wykonanie decyzji Komisji 2003/193/WE z dnia 5 czerwca 2002 r. Procedura naruszenia na podstawie art. 228 traktatu WE nr 2006/2456”, art. 24 dekretu nr 185/2008 i art. 19 decreto-legge n. 135 – Disposizioni urgenti per l’attuazione di obblighi comunitari e per l’esecuzione di sentenze della Corte di giustizia delle Comunità europee (dekretu z mocą ustawy nr 135 w sprawie pilnych środków celem wykonania obowiązków wspólnotowych i wykonania wyroków Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich) z dnia 25 września 2009 r., przekształconego w ustawę, ze zmianami, na mocy ustawy nr 166 z dnia 20 listopada 2009 r.

18 W roku 2009 Agenzia delle entrate skierowała do A2A decyzje w sprawie ustalenia wysokości podatku celem odzyskania należnych kwot tytułem podatku od osób prawnych, które to kwoty nie zostały uiszczone przez ASM Brescia SpA i AEM SpA w ramach zwolnienia udzielonego przez Republikę Włoską. W owych decyzjach zadano zapłaty, poza kwotą 170 mln EUR tytułem kwoty głównej, kwoty 120 mln EUR tytułem odsetek obliczonych wedle stopy skądanej.

19 A2A wniosła skargę na owe decyzje w sprawie ustalenia wysokości podatku. Podniosła ona przed sądem odwoławczym, Corte suprema di cassazione (trybunałem kasacyjnym), że art. 24 ust. 4 dekretu nr 185/2008 jest sprzeczny z prawem Unii. Dla celów obliczenia odsetek ów przepis odwołał bowiem do art. 9 i 11 rozporządzenia nr 794/2004, podczas gdy rozporządzenie to, zgodnie z jego art. 13 akapit pierwszy, nie ma zastosowania *ratione temporis* do decyzji 2003/193, jako że została ona doręczona Republice Włoskiej przed wejściem w życie owego rozporządzenia.

20 We wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym sąd odwoławczy wskazuje w tym względzie, poprzez odwołanie do wyroku Komisja/Département du Loiret (C-295/07 P, EU:C:2008:707, pkt 46), że w dniu wydania decyzji 2003/193 ani prawo Unii, ani orzecznictwo Trybunału nie wskazywały, iż wskazane w tej decyzji odsetki, jakie należy stosować przy odzyskiwaniu pomocy państwa, winny być obliczane według metody skądanej. Sąd odwoławczy dodaje, że praktyka Komisji w owym czasie polegała na odwołaniu do przepisów prawa krajowego. Tymczasem zgodnie z prawem włoskim na podstawie art. 1282 kodeksu cywilnego stosowane były odsetki proste, a stosowanie odsetek skądanych od zobowiązań pieniężnych było dopuszczalne jedynie pod warunkami przewidzianymi w art. 1283 kodeksu cywilnego, które nie zostały spełnione w zakresie dotyczącym odzyskania pomocy rozpatrywanego w postępowaniu głównym.

21 W tych okolicznościach Corte suprema di cassazione zastanawia się, czy prawo Unii stoi na przeszkodzie przepisowi krajowemu, takiemu jak art. 24 ust. 4 dekretu nr 185/2008, czy też pozwala ono na stosowanie odsetek skądanych przy odzyskiwaniu pomocy państwa, gdy decyzja w sprawie odzyskania została doręczona przed wejściem w życie rozporządzenia nr 794/2004.

22 Z tych względów sąd ów postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 14 rozporządzenia [nr 659/1999] oraz art. 9, 11 i 13 rozporządzenia [nr 794/2004]

powinny być interpretowane w ten sposób, że stoją na przeszkodzie przepisom prawa krajowego, które w odniesieniu do odzyskania pomocy państwa wynikającego z decyzji Komisji notyfikowanej w dniu 7 czerwca 2002 r. stanowi, iż odsetki są ustalane na podstawie przepisów rozdziału V rozporządzenia [nr 794/2004] (tj. w szczególności art. 9 i 11), a zatem z zastosowaniem stopy procentowej opartej na metodzie odsetek składanych”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

23 Poprzez pytanie prejudycjalne sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy prawo Unii, w szczególności art. 14 rozporządzenia nr 659/1999 oraz art. 11 i 13 rozporządzenia nr 794/2004, stoi na przeszkodzie przepisom krajowym, takim jak art. 24 ust. 4 dekretu nr 185/2008, przewidującym – poprzez odwołanie do rozporządzenia nr 794/2004 – stosowanie odsetek składanych przy odzyskaniu pomocy państwa uznanej za niezgodną ze wspólnym rynkiem, chociaż decyzja, w której owa pomoc uznano za niezgodną ze wspólnym rynkiem i nakazano jej odzyskanie, została przyjęta i doręczona zainteresowanemu państwu członkowskiemu przed wejściem w życie owego rozporządzenia.

24 Tytułem wstępu należy stwierdzić, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym odnosi się nie tylko do art. 24 ust. 4 dekretu nr 185/2008, lecz także do art. 1 dekretu nr 10/2007 oraz do art. 19 dekretu nr 135 z dnia 25 września 2009 r., wskazanych w pkt 17 niniejszego wyroku. Sąd odsyłający wskazuje, że w zakresie istotnym dla postępowania głównego art. 1 ust. 3 dekretu nr 10/2007 z dnia 15 lutego 2007 r. oraz art. 24 ust. 4 dekretu nr 185/2008 są zredagowane w identyczny sposób.

25 We wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie wskazano w sposób jasny, który z tych przepisów ma zastosowanie w sprawie w postępowaniu głównym. W owym wniosku wskazano jedynie, że wyrok będący przedmiotem sporu przed sądem odsyłającym opiera się na stwierdzeniu, iż „obliczenie odsetek na podstawie stopy składanej jest poprawne, o ile zostało dokonane zgodnie z art. 24 ust. 4 dekretu nr 185/2008”. W tych okolicznościach należy założyć, że ten ostatni ze wskazanych przepisów ma zastosowanie do postępowania głównego, co podlega weryfikacji przez sąd odsyłający.

26 Na mocy art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999, w przypadku gdy podjęte zostały decyzje negatywne w sprawach pomocy przyznanej bezprawnie, Komisja podejmuje decyzję, że zainteresowane państwo członkowskie podejmie wszelkie konieczne środki w celu odzyskania pomocy od beneficjenta. Zgodnie z art. 14 ust. 2 owego rozporządzenia pomoc podlegająca odzyskaniu na podstawie decyzji o odzyskaniu obejmuje odsetki. Jednakże przepis ten nie precyzuje, czy stosowane powinny być odsetki proste, czy też odsetki składane.

27 W tym względzie należy wskazać, po pierwsze, iż jakkolwiek art. 11 ust. 2 rozporządzenia nr 794/2004 stanowi, że naliczane będą odsetki składane do dnia odzyskania pomocy i że odsetki narosłe w poprzednim roku podlegają oprocentowaniu w każdym kolejnym roku, to jednak należy stwierdzić, że ów przepis ma zastosowanie, zgodnie z art. 13 akapit pierwszy owego rozporządzenia, jedynie do decyzji w sprawie odzyskania doręczonych po dniu wejścia w życie tego rozporządzenia, czyli po dniu 20 maja 2004 r.

28 W związku z powyższym, jako że decyzja 2003/193, na mocy której uznano za niezgodną ze wspólnym rynkiem pomoc będącą przedmiotem odzyskania w postępowaniu głównym, została doręczona Republice Włoskiej w dniu 7 czerwca 2002 r., a więc przed wejściem w życie rozporządzenia nr 794/2004, art. 11 ust. 2 owego rozporządzenia nie ma jako taki zastosowania *ratione temporis* do postępowania głównego.

29 Co się tyczy, po drugie, kwestii, jakie przepisy miały zastosowanie przed wejściem w życie

rozporządzenia nr 794/2004 celem ustalenia, czy odsetki powinny być proste, czy też skądane, należy przypomnieć, że w wyroku Komisja/Département du Loiret (C-295/07 P, EU:C:2008:707, pkt 46) Trybunał stwierdził, iż w chwili, w której przyjęta została decyzja rozpatrywana w sprawie, w której wydany został ów wyrok, a więc w dniu 12 lipca 2000 r., ani prawo wspólnotowe, ani orzecznictwo Trybunału lub Sądu nie przewidywały, czy odsetki, jakie należą naliczać w związku z pomocą podlegającą odzyskaniu, powinny zostać obliczone według metody prostej, czy też skądanej. W braku przepisu prawa Unii w tej dziedzinie Trybunał stwierdził, że w praktyce Komisji, sprecyzowanej w szczególności w jej piśmie do państw członkowskich SG(91) D/4577 z dnia 4 marca 1991 r., kwestia nałożenia odsetek wiązano z proceduralnymi zasadami odzyskiwania pomocy i odsyłało w tym względzie do prawa krajowego (wyrok Komisja/Département du Loiret, C-295/07, EU:C:2008:707, pkt 82–84).

30 Dopiero w komunikacie w sprawie stóp procentowych stosowanych w przypadku odzyskania bezprawnie przyznanej pomocy opublikowanym w dniu 8 maja 2003 r. Komisja w sposób wyraźny wskazała, że we wszystkich decyzjach nakazujących odzyskanie bezprawnie przyznanej pomocy, które instytucja ta wyda w przyszłości, będzie ona stosować skądany stop procentowy (wyrok Komisja/Département du Loiret, C-295/07, EU:C:2008:707, pkt 46) i że oczekuje od państw członkowskich, iż przy wykonywaniu decyzji o odzyskaniu pomocy zastosują one odsetki skądane.

31 Co się tyczy decyzji 2003/193, wymaga ona w art. 3 ust. 2, aby odzyskanie pomocy nastąpiło bezzwłocznie, zgodnie z procedurami prawa krajowego, nie zawiera jednak dalszej wskazówki w kwestii tego, czy odsetki te powinny zostać obliczone zgodnie z metodą prostą czy skądaną.

32 Jako że owa decyzja została doręczona Republice Włoskiej w dniu 7 czerwca 2002 r., a więc przed zmianą praktyki Komisji ogłoszoną w komunikacie w sprawie stóp procentowych stosowanych w przypadku odzyskania bezprawnie przyznanej pomocy, na podstawie orzecznictwa wypracowanego w wyroku Komisja/Département du Loiret (C-295/07, EU:C:2008:707) należy stwierdzić, że do prawa krajowego należy ustalenie, czy w niniejszej sprawie odsetki powinny zostać obliczone zgodnie z metodą prostą czy skądaną.

33 W tym względzie sąd odsyłający stwierdził w postanowieniu odsyłającym, że brzmienie art. 24 ust. 4 dekretu nr 185/2008 odsyła jedynie do rozdziału V rozporządzenia nr 794/2004, a nie do jego rozdziału VI, który zawiera w art. 13 przepis przejściowy, w związku z czym owo odesłanie nie jest w prawie krajowym poddane ograniczeniu czasowemu ustanowionemu w tym artykule.

34 Artykuł 24 ust. 4 dekretu nr 185/2008 w interpretacji sądu odsyłającego nie może być uważany za sprzeczny z art. 13 rozporządzenia nr 794/2004. O ile bowiem ów przepis rozporządzenia określa w akapicie pierwszym datę wejścia w życie owego rozporządzenia i precyzuje w akapicie piątym, że art. 11 ust. 2 owego rozporządzenia, dotyczący obliczania odsetek skądanych, ma zastosowanie jedynie do decyzji w sprawie odzyskania doręczonych po dniu wejścia w życie tego rozporządzenia, o tyle nie można wywieść z tego ograniczenia zastosowania *ratione temporis* rozporządzenia nr 794/2004 zasady, która zakazywałaby państwom członkowskim – w chwili przyjęcia decyzji 2003/193 wyrażenie wątpliwym w zakresie określenia podstaw obliczania odsetek – stanowienia prawa zawierającego dane rozwiązanie tej kwestii. Artykuł 13 rozporządzenia nr 794/2004 nie wprowadza zatem zasady braku retroaktywności względem ustawodawstw krajowych przed wejściem w życie rozporządzenia nr 794/2004.

35 Po trzecie, należy wskazać, że dekret nr 185/2008 regulujący warunki obliczania odsetek nakładanych przy odzyskiwaniu pomocy państwa uznanej za niezgodną ze wspólnym rynkiem ma

na celu w szczególności wykonanie art. 3 decyzji 2003/193. W związku z tym wykonuje on art. 14 ust. 1 rozporządzenia nr 659/1999. Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że wówczas, gdy państwa członkowskie przyjmują przepisy, za pomocą których wykonują one prawo Unii, państwa te są zobowiązane do poszanowania zasad ogólnych tego prawa (wyrok Ålands Vindkraft, C-573/12, EU:C:2014:2037, pkt 125).

36 Pośród ogólnych zasad należy w szczególności wskazać zasadę pewności prawa i ochrony uzasadnionych oczekiwań.

37 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału o ile zasada pewności prawa stoi na przeszkodzie temu, by przepis miał zastosowanie z mocą wsteczną, a więc do okoliczności, które wystąpiły przed jego wejściem w życie, niezależnie od korzystnych lub niekorzystnych skutków, jakie to zastosowanie mogłoby mieć w odniesieniu do zainteresowanego, o tyle ta sama zasada wymaga, by jakiegokolwiek okoliczności faktyczne były zwykle, w braku wyraźnie określonego wskazania przeciwnego, badane w świetle przepisów prawa obowiązujących w czasie, gdy dane okoliczności miały miejsce. Jednakże jeżeli nowa ustawa dotyczy jedynie przyszłości, to stosuje się ona również, bez odstępstw, do przyszłych skutków sytuacji zaistniałych w czasie obowiązywania wcześniejszej ustawy (zob. podobnie wyrok Bavaria, C-120/08, EU:C:2010:798, pkt 40, 41 i przytoczone tam orzecznictwo).

38 Podobnie, jak wynika z utrwalonego orzecznictwa Trybunału, zakres zastosowania zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań nie może zostać rozszerzony do ogólnego zakazu stosowania nowych przepisów do przyszłych skutków okoliczności, które powstały w czasie obowiązywania poprzedniej regulacji (wyrok Stadt Papenburg, C-226/08, EU:C:2010:10, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo).

39 W niniejszej sprawie należy przypomnieć, że zastosowanie odsetek skądanych zostało wprowadzone przez przepisy krajowe wskazane w pkt 24 i 25 niniejszego wyroku. Przed wejściem w życie owego rozporządzenia na podstawie prawa włoskiego zgodnie z art. 1282 kodeksu cywilnego stosowano odsetki proste.

40 Przewidując stosowanie odsetek skądanych w odniesieniu do odzyskania pomocy uznanej za niezgodną ze wspólnym rynkiem na mocy decyzji 2003/193, dekret nr 185/2008 nie miał żadnego skutku retroaktywnego i ograniczył się do stosowania nowych przepisów do przyszłych skutków okoliczności powstałych pod rządami uprzednio obowiązujących przepisów.

41 Z jednej strony bowiem art. 36 dekretu nr 185/2008 określa wejście w życie tego aktu na dzień jego publikacji w *Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*, która to publikacja miała miejsce 29 listopada 2008 r., w związku z czym ów dekret nie wszedł w życie przed datą jego publikacji. Z drugiej strony decyzje w sprawie ustalenia wysokości podatku przewidujące stosowanie odsetek skądanych zostały doręczone A2A po wejściu w życie owego dekretu. Jako że pomoc uznana za niezgodną ze wspólnym rynkiem, o której mowa w postępowaniu głównym, nie została odzyskana, ani nawet nie była przedmiotem decyzji w sprawie ustalenia wysokości podatku w dniu wejścia w życie owego dekretu, nie można uznać, że akt ten dotyczy okoliczności powstałych wcześniej.

42 Ponadto, mając na uwadze znaczny okres czasu, jaki upłynął pomiędzy przyjęciem w dniu 5 czerwca 2002 r. decyzji 2003/193, na mocy której Komisja zażądała odzyskania pomocy państwa rozpatrywanej w postępowaniu głównym, a wydaniem w roku 2009 decyzji w sprawie ustalenia wysokości podatku zmierzającej do zapewnienia rzeczywistego odzyskania owej pomocy, należy stwierdzić, że stosowanie odsetek skądanych stanowi w pełni odpowiedni środek celem osiągnięcia neutralizacji przewagi konkurencyjnej udzielonej niezgodnie z prawem przedsiębiorstwom korzystającym z owej pomocy państwa.

43 W konsekwencji ogólne zasady bezpieczeństwa prawa i ochrony uzasadnionych oczekiwań nie stoją na przeszkodzie przepisom krajowym tego rodzaju jak rozpatrywany w postępowaniu głównym dekret nr 185/2008.

44 Co się wreszcie tyczy kwestii podniesionej przez A2A w uwagach na piśmie, a mianowicie czy dekret nr 185/2008 narusza zasadę równości traktowania, należy wskazać, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem nie należy badać innych pytań przedstawionych Trybunałowi przez strony postępowania niż te, które stanowiły przedmiot postanowienia odsyłającego sądu krajowego (zob. podobnie wyrok Kersbergen-Lap i Dams-Schipper, C-154/05, EU:C:2006:449, pkt 21, 22 i przytoczone tam orzecznictwo).

45 Tymczasem bezsporne jest, że we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym sąd odsyłający nie zadał tego pytania.

46 W każdym razie Trybunał nie posiada danych umożliwiających weryfikację, czy A2A zamierzała powołać się na korzystanie z krajowej praktyki decyzyjnej, która mogła pozostawać w sprzeczności z poszanowaniem legalności. Tymczasem zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału zasada równego traktowania musi pozostawać w zgodzie z przestrzeganiem legalności, w związku z czym nikt nie może przywoływać na swój użytek bezprawności popełnionej na korzyść osoby trzeciej (wyrok The Rank Group, C-259/10 i C-260/10, EU:C:2011:719, pkt 62 i przytoczone tam orzecznictwo).

47 Trybunał nie może zatem zbadać podniesionego przez A2A argumentu dotyczącego ewentualnej różnicy w traktowaniu niezgodnej z zasadą niedyskryminacji.

48 Mając na uwadze całość powyższych rozważań, na pytanie prejudycjalne należy udzielić odpowiedzi, że art. 14 rozporządzenia nr 659/1999 oraz art. 11 i 13 rozporządzenia nr 794/2004 nie stoją na przeszkodzie przepisom krajowym, takim jak art. 24 ust. 4 dekretu nr 185/2008, przewidującym – poprzez odwołanie do rozporządzenia nr 794/2004 – stosowanie odsetek skądanych przy odzyskaniu pomocy państwa, nawet jeżeli decyzja, w której ową pomoc uznano za niezgodną ze wspólnym rynkiem i nakazano jej odzyskanie, została przyjęta i doręczona zainteresowanemu państwu członkowskiemu przed wejściem w życie owego rozporządzenia.

W przedmiocie kosztów

49 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pięta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 14 rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 traktatu WE oraz art. 11 i art. 13 rozporządzenia Komisji (WE) nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia nr 659/1999 nie stoją na przeszkodzie przepisom krajowym, takim jak art. 24 ust. 4 dekretu z

moc? ustawy nr 185 z dnia 29 listopada 2008 r. w sprawie pilnych ?rodków w celu wsparcia rodzin, pracy, zatrudnienia i przedsi?biorstw oraz w celu przeobra?enia krajowych ram strategicznych w dzia?ania antykryzysowe, przekszta?conego w ustaw?, ze zmianami, na mocy ustawy nr 2 z dnia 28 stycznia 2009 r., przewiduj?cym – poprzez odes?anie do rozporz?dzenia nr 794/2004 – stosowanie odsetek sk?adanych przy odzyskaniu pomocy pa?stwa, nawet je?li decyzja, w której ow? pomoc uznano za niezgodn? ze wspólnym rynkiem i nakazano jej odzyskanie, zosta?a przyj?ta i dor?czona zainteresowanemu pa?stwu cz?onkowskiemu przed wej?ciem w ?ycie owego rozporz?dzenia.

Podpisy

* J?zyk post?powania: w?oski.